

Het Groeiboek

BESTUURLIJKE INRICHTING

Dit is een deel van het Oranje Fonds Groeiboek.

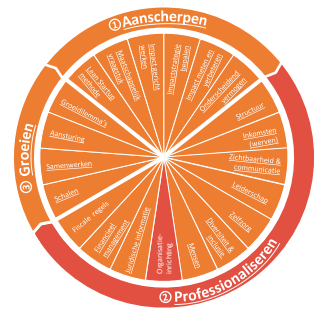
[Hele Groeiboek bekijken?](#)

14

Bestuurlijke inrichting

1. Synthese: Bestuurlijke inrichting
2. Zelfstudie: ANBI beschikking
3. Zelfstudie: Aandachtspunten bij bestuurlijke inrichting
4. Zelfstudie: Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen (WBTR)

14 Bestuurlijke inrichting

Het is voor sociale initiatieven belangrijk om na te denken over de organisatie-inrichting. Hierbij maken we een onderscheid tussen juridische en bestuurlijke (of organisatie) inrichting. Het is belangrijk om goed na te denken over de rechtsvorm waaruit je als organisatie opereert. Naast verschillende rechtsvormen, staan we in dit hoofdstuk stil bij de voordelen en voorwaarden om ANBI instelling te worden. De bestuurlijke inrichting helpt om de organisatie op koers te houden en de kernwaarden te bewaken. In dit onderwerp introduceren we een aantal aandachtspunten en juridische regels om rekening mee te houden bij de bestuurlijke inrichting van jouw initiatief.

Organisatie-inrichting

ANBI beschikking

Aandachtspunten bij bestuurlijke inrichting

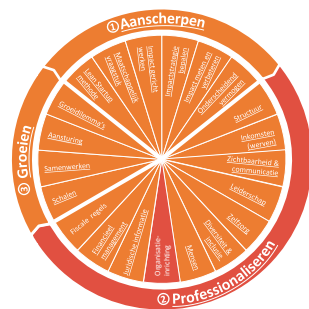

Introductie in de nieuwe wet WBTR

oranje fonds

Bestuurlijke inrichting (1/4)

Voor sociale initiatieven zijn de **stichting** en de **vereniging** de meest voor de hand liggende rechtspersonen, waarbij een **B.V.**, **N.V.** en **coöperatie** financiële belangen nastreven en een **sociale of maatschappelijke onderneming** steeds vaker voorkomt.

Stichting

Een stichting is een rechtsvorm waarmee je een sociaal, ideëel of maatschappelijk doel nastreeft. Bij een stichting zijn bestuursleden in principe niet persoonlijk aansprakelijk, de stichting is volgens de wet namelijk een rechtspersoon. Voor de stichting geldt een winstuitkeringsverbod, wat betekent dat de behaalde winst door de stichting opnieuw geïnvesteerd moeten worden voor het bereiken van haar sociale, ideële of maatschappelijke doel. Dit maakt een stichting interessant om fondsen aan te trekken.

Vereniging

Een vereniging is een rechtspersoon met leden. Een vereniging organiseert maatschappelijke activiteiten om samen met haar leden een wens of doel te bereiken, zoals sporten, politieke belangen, muziek maken of natuurbescherming. Net als bij stichtingen geldt voor verenigingen dat bestuursleden in principe niet persoonlijk aansprakelijk zijn. Ook voor de vereniging geldt een winstuitkeringsverbod

Besloten vennootschap (B.V.), naamloze vennootschap (N.V.) en coöperatie

Deze organisaties dienen de financiële belangen van aandeelhouders of leden en zijn daarom minder logisch voor sociale initiatieven. Subsidieverstrekkers zullen meestal alleen stichtingen en verenigingen steunen, sociaal ondernemingen zijn hier een relatief nieuwe uitzondering op.

De sociale of maatschappelijke onderneming

Sociaal ondernemerschap heeft het afgelopen decennium een grote vlucht genomen met als gevolg dat ook van origine 'commerciële' rechtsvormen, zoals de B.V. of de coöperatie, vaker gebruikt worden. Mogelijk worden sociale ondernemingen in de toekomst nog beter herkenbaar door een nieuwe rechtsvorm: de maatschappelijke B.V. (BVm). Voor de buitenwereld wordt daarmee duidelijk dat ze met een bedrijf te maken hebben dat maatschappelijke impact prioriteert boven winstoogmerk. De ingangsdatum van deze wetswijziging is nog niet bekend. Zie ook de [belangenorganisatie](#) voor sociaal ondernemingen voor meer informatie.

Tip van het Oranje Fonds

Om een beroep te doen op filantropische middelen blijft het van belang dat de maatschappelijke missie statutair geborgd is, er toezicht is op deze missie, de belangrijkste stakeholders een stem hebben, transparant gewerkt wordt en de winst opnieuw wordt geïnvesteerd in deze missie.

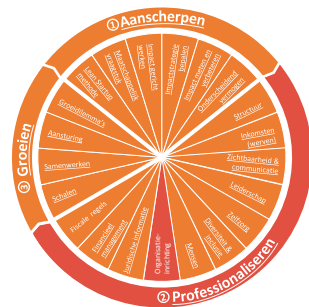
Verenigingen of stichtingen in Nederland, duizend

oranje fonds

Bestuurlijke inrichting (2/4)

Voor sociale initiatieven is het is ook mogelijk om **meerdere rechtspersonen** te gebruiken. Los van de keuze voor rechtspersoon is het belangrijk om aan de **formeel-juridische en administratieve eisen** te voldoen.

Meerdere rechtspersonen

Het komt regelmatig voor dat een sociaal initiatief is ondergebracht in meerdere, onderling verbonden rechtspersonen. Het kan dan gaan om meerdere onderling verbonden verenigingen, maar doorgaans gaat het dan om onderling verbonden stichtingen of eventueel een stichting en een besloten vennootschap waarvan deze stichting alle aandelen houdt (de B.V.-stichting constructie).

- Voordelen van een groepsstructuur:
 - Risicobeperking,
 - Bestuurlijke nuancering,
 - Betere aansluiting op de praktijk,
 - Scherper fiscaal beleid.
- Nadelen van een groepsstructuur:
 - Administratieve verzwaring,
 - Ongewenste verstrengeling.

Stichting Triple ThreaT zet meerdere rechtspersonen in om een positieve omgeving te vormen voor jongeren.

STICHTING

De stichting fungeert als het kloppend hart van Triple ThreaT en zet sport, cultuur en lifestyle in als middel om jongeren te empoweren.

VERENIGING

De basketbalvereniging zet sport in als middel om jongeren met behulp van structuur, coaching en aandacht betekenis te geven zowel binnen als buiten de lijnen.

SOCIALE ONDERNEMING

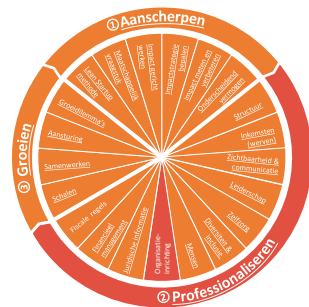
De sociale onderneming draagt bij aan de kracht, persoonlijke ontwikkeling en het perspectief van jongeren door het uitvoeren van commerciële opdrachten.

oranje fonds

Bestuurlijke inrichting (3/4)

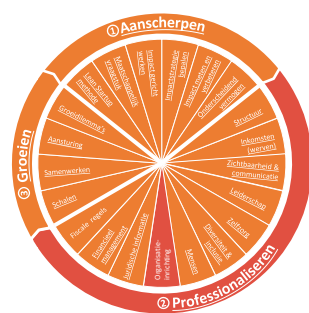
Formeel-juridische en administratieve eisen

Elke rechtspersoon moet worden opgericht bij notariële akte. In deze akte worden de eigen regels voor de stichting vastgelegd: de 'statuten'. Het is mogelijk om deze statuten te wijzigen volgens de regels die in de statuten zelf zijn opgenomen. Een statutenwijziging geldt pas als daarvan een notariële akte is opgemaakt.

Voor elke rechtspersoon geldt een administratieplicht:

- het moeten voeren van een deugdelijke administratie waaruit de rechten en verplichtingen van de rechtspersoon kunnen worden afgeleid en/of
- een publicatieplicht (het tijdig moeten publiceren van de jaarrekening / jaarverantwoording).

Bestuurders zijn verantwoordelijk voor het naleven van deze verplichtingen.

oranje fonds

Bestuurlijke inrichting (4/4)

De juiste bestuurlijke inrichting kan een krachtig middel zijn om de organisatie op koers te houden, de kernwaarden te bewaken en om een onafhankelijke blik te garanderen op de dagelijkse gang van zaken. Bij het inrichten van een bestuur zijn er een aantal **aandachtspunten** en **juridische** regels om rekening mee te houden.

Aandachtspunten bij de bestuurlijke inrichting

- Wat is de **rol** van het bestuur? *Verantwoordelijkheden (individueel en als groep), commissies, rollen, complementariteit, netwerk.*
- Is er behoefte aan onafhankelijk toezicht op het bestuur? *Raad van Toezicht, verhouding ten opzichte van het bestuur*
- Wat is de structuur? *Lidmaatschap (selectie, vertegenwoordiging, vervanging) en afvaardiging.*
- Wat zijn de processen? *Besluitvorming, voorbereiding, inhoud, training, vergoeding.*
- Wat is het beleid? *Richtlijnen en procedures bij conflicten, vertrouwelijkheid.*

[Zie oefening voor vragen om de aandachtspunten verdere vorm te geven.](#)

Juridische bestuurlijke inrichting

Met het ingaan van de Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen (WBTR) veranderden op 1 juli 2021 de regels voor het bestuur van de rechtsvormen (informele) vereniging, stichting, coöperatie of onderlinge waarborgmaatschappij. Sindsdien sluiten de regels voor toezicht en bestuur aan op die van de besloten vennootschap (B.V.) en de Naamloze Vennootschap (N.V.) Deze regels hebben betrekking op:

- Taakvervulling, het belang van het (sociaal initiatief staat voorop bij het uitvoeren van taken.
- Belangen, tegenstrijdige belangen worden benoemd en indien mogelijk vermeden.
- (meervoudig) stemrecht, geen bestuurder mag meer stemmen dan andere bestuurders.
- Ontslag bestuur stichting, rechtbank heeft meer vrijheid om een bestuurder te ontslaan.

[Klik hier voor een verdere uitleg over de WBTR.](#)

In het filmpje [Hoe richt ik mijn organisatie efficiënt in?](#) Zit informatie over het inrichten van governance, inclusief Raad van Toezicht.

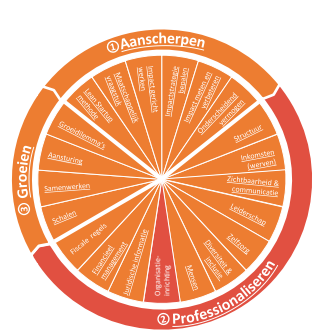
“Kies een raad van toezicht uit die bestaat uit mensen die je durven te wijzen op punten die wellicht anders of beter kunnen, vrienden of familie zijn daar niet per se het meest voor geschikt.”

- Trainer Groeiprogramma

Voorbeelden complementaire rollen

oranje fonds

ANBI beschikking

Een algemeen nut beogende instelling is een instelling die zich primair/voor minimaal 90% inzet voor het algemeen belang. Hieraan zijn belastingvoordelen verbonden bij erven, schenken en energiebelasting. Een stichting en vereniging kunnen in aanmerking komen voor een ANBI-beschikking waar belastingvoordelen aan zijn verbonden. [Zie hier meer informatie](#). Een ANBI moet aan meerdere **voorwaarden** voldoen.

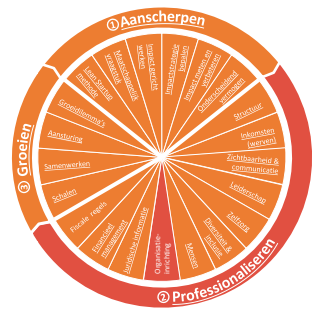
Voor een ANBI gelden de volgende **voorwaarden**

- De instelling moet volledig gericht zijn op het algemeen nut. Dit moet onder andere blijken uit de statutaire doelstelling en de voorgenomen activiteiten,
- De instelling moet met meer dan 90% van haar activiteiten het algemeen belang dienen,
- De instelling heeft [geen winstoogmerk](#) met haar activiteiten die het algemeen belang dienen,
- De instelling en de mensen die rechtstreeks bij de instelling betrokken zijn, voldoen aan de [integriteitseisen](#),
- Geen enkele natuurlijke persoon of rechtspersoon mag over het vermogen van de instelling beschikken alsof het zijn/haar eigen vermogen is. Bestuurders en beleidsbepalers mogen geen meerderheid hebben in de [zeggenschap over het vermogen van de instelling](#),
- De instelling mag niet meer vermogen aanhouden dan redelijkerwijs nodig is voor het werk van de instelling. Daarom moet het [eigen vermogen beperkt](#) blijven,
- De [beloning voor beleidsbepalers](#) is beperkt tot een onkostenvergoeding of minimale vacatiegelden (bijvoorbeeld voor het bijwonen van vergaderingen),
- De instelling heeft een [actueel beleidsplan](#),
- De instelling heeft een [redelijke verhouding tussen beheerkosten en bestedingen](#),
- Geld dat overblijft na opheffing van de instelling wordt besteed aan een ANBI of aan een buitenlandse instelling die voor minimaal 90% gericht is op het algemeen nut. Voor een culturele ANBI geldt dat het batig liquidatiesaldo besteed moet worden aan een ANBI (of buitenlandse instelling die voor minimaal 90% gericht is op het algemeen nut) met een soortgelijk doel,
- De instelling voldoet aan de [administratieve verplichtingen](#),
- De instelling [publiceert specifieke gegevens](#) op een eigen of gemeenschappelijke website.

Zie [hier](#) voor aanvraag ANBI-beschikking

“Als een goed doel aangemerkt is als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI), dan weet je zeker dat **er geen schenk- of erfbelasting** betaald hoeft te worden over je schenken of erfrechtelijke verkrijging. Voor ANBI's is er namelijk een algehele vrijstelling opgenomen. Uiteraard moet de verkrijging wel het algemeen belang dienen. Op deze wijze komt de schenking of erfrechtelijke verkrijging volledig ten goede aan de doelstellingen van de ANBI. **Stichting Jarige Job heeft deze ANBI status.**”

Input en review door [Nysingh Advocaten](#)

oranje fonds

Aandachtspunten bij de bestuurlijke inrichting

Doel: formuleren van een eigen inrichting voor een bestuur via de onderstaande vragen.

Het beste is om deze vragen te beantwoorden voor elk individueel bestuur (mochten er meerdere zijn met centrale en lokale besturen) in je organisatie. De grootte van je sociaal initiatief, en je groeiambities spelen een rol in hoe je de vragen beantwoordt.

Rol

- Hoe worden de verantwoordelijkheden van het bestuur 'geoperationaliseerd', d.w.z. in de praktijk gebracht?
- Hoe worden de rollen van het bestuur duidelijk gemaakt en in de praktijk tot leven gebracht?
- Wat zijn de verantwoordelijkheden van individuele bestuursleden?
- Welke commissies heeft het bestuur nodig?
- Hoe wordt gezorgd dat het bestuur de inclusie kernwaarden waarborgt?

Structuur

- Hoe worden bestuursleden geselecteerd?
- Hoe worden grote donoren in het bestuur vertegenwoordigd?
- Hoe wordt de doelgroep in het bestuur vertegenwoordigd?
- Wat is het beleid voor (tijdelijke) vervanging van bestuursleden?
- Is de (dagelijkse) directeur / directie ook lid van het bestuur?
- Hoe lang blijven bestuursleden zitten?
- Wat is de rol van afgevaardigden in bestuursvergaderingen (bijvoorbeeld van het centrale bestuur bij lokale besturen)?
- Hoe worden eventuele afgevaardigden geselecteerd?

Processen

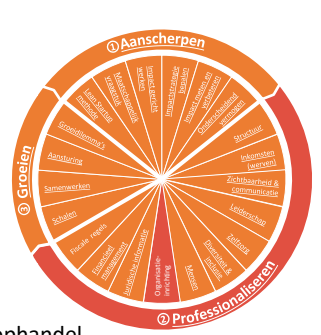
- Hoe overlegt het bestuur en komt zij tot besluiten? Bijvoorbeeld: door gewone meerderheid van stemmen of met unanimiteit?
- Hoe zien de voorbereidingen op vergaderingen eruit?
- Over welke onderwerpen debiteert het bestuur?
- Welke training krijgt het bestuur, en hoe vaak?
- Hoe worden de bestuursleden vergoed voor hun tijd en onkosten?
- Hoe verstevigt het bestuur onderling vertrouwen en collegialiteit?

Beleid

- Wat zijn de richtlijnen en procedures voor het omgaan met onenigheid binnen het bestuur, en tussen bestuur en directie of tussen bestuur en Raad van Toezicht?
- Wat is het beleid rond vertrouwelijkheid van beslissingen?
- Hoe wordt omgegaan met een tegenstrijdig belang bij één of meer bestuurders?

Stichting Thuisgekookt – Overstap en invulling van nieuw bestuursmodel

Stichting [Thuisgekookt](#) was na een flinke groeifase toe aan een ander bestuursmodel, met een meer (inhoudelijk) betrokken en ervaren bestuur, beter passend bij de grotere omvang van de organisatie. Thuisgekookt veranderde van model met een bestuur met een directeur naar een model met een **Raad van Toezicht met een directeur-bestuurder**. De invulling hiervan heeft de organisatie gedeeltelijk via het eigen netwerk gedaan en gedeeltelijk via het netwerk van de Board Companions met een governance expertise. De overgang heeft voor alle betrokkenen flink wat bloed, zweet en tranen gekost, maar zorgt er inmiddels voor dat de organisatie weer een mooie professionaliseringslag heeft gemaakt en we klaar zijn voor de toekomst.

oranje fonds

Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen (WBTR)

Bron: Kamer van Koophandel

Input en review door [Nysingh Advocaten](#)

Met het ingaan van de Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen (WBTR) veranderden op 1 juli 2021 de regels voor bestuur van de rechtsvormen vereniging, stichting, coöperatie en onderlinge waarborgmaatschappij. Nu sluiten de regels voor toezicht en bestuur aan op regels van de besloten vennootschap (B.V.) en de naamloze vennootschap (N.V.) de belangrijkste aanpassingen staan hier omschreven.

Taakvervulling - De bestuurders en toezichthouders van verenigingen, stichtingen, coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen voeren hun taak uit om het belang van het sociale initiatief te dienen. Het belang van de rechtspersoon staat daarbij voorop.

Taken niet uitvoeren - De statuten van verenigingen, stichtingen, coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen moeten regels bevatten die gaan over een situatie van belet of ontstentenis van bestuurders en toezichthouders. Belet betekent dat een bestuurder tijdelijk niet kan besturen. Ontstentenis betekent dat een bestuurder niet meer in functie is.

Onbehoorlijke taakvervulling – Een curator kan bestuurders en toezichthouders van een vereniging, stichting, coöperatie en onderlinge waarborgmaatschappij bij faillissement onder omstandigheden aansprakelijk stellen voor het tekort in het faillissement. Vrijwillig besturen en toezichthouden brengt sinds de aanpassing van regels per 1 juli 2021 daarom een hoger risico met zich mee, als er sprake is van (financieel) wanbestuur.

Om aansprakelijkheid te voorkomen is het belangrijk te zorgen dat je in de statuten duidelijke afspraken vastlegt over aankopen, financiën en besluitvorming en dat je de taken binnen het bestuur goed verdeelt. Het afsluiten van een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering kan ook raadzaam zijn.

Tegenstrijdig belang – Heeft een bestuurder of commissaris een direct of indirect persoonlijk belang dat in strijd is met de belangen van de rechtspersoon? Dan mag deze persoon niet deelnemen aan overleggen of besluiten nemen die hierop betrekking hebben.

Bij een tegenstrijdig belang van alle bestuurders van een B.V. of vereniging wordt het besluit genomen door het orgaan dat toezicht houdt, en bij het ontbreken van zo'n orgaan, door de aandeelhouders of leden. Voor een stichting gelden iets andere regels, omdat een stichting geen aandeelhouders of leden heeft. Als sprake is van een tegenstrijdig belang bij alle bestuurders van een stichting, en er is geen raad van toezicht om het besluit te nemen, dan kan het stichtingsbestuur alsnog het besluit nemen. Zij moet dan wel alle overwegingen voor het nemen van het besluit schriftelijk vastleggen.

Beperking meervoudig stemrecht – Een bestuurder, voorzitter of toezichthouder van een vereniging, stichting, coöperatie of onderlinge waarborgmaatschappij mag niet meer stemmen uitbrengen dan de andere bestuursleden of commissarissen gezamenlijk.

Ontslag bestuur stichting – De rechtbank heeft nu meer beoordelingsvrijheid om een bestuurder of commissaris van een stichting te ontslaan als het Openbaar Ministerie of een¹⁰ belanghebbende daarom verzoekt.